

ERAY YILMAZ
Veli Yılmaz
(1950-1993)

ERAY YILMAZ 1979'da İstanbul'da doğdu. 2002'de Mimar Sinan Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 2007'de, "Şevket Süreyya Aydemir Tarih ve Devlet Anlayışı" adıyla yüksek lisans tezini, 2015'te "Türkçe Çocuk Gazetelerinde Osmanlı Kimliği: Ahlak, İlim, Dil, Tarih ve Coğrafya (1869-1908)" adıyla doktora tezini YTÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü'nde tamamladı. 2004'ten itibaren YTÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü'nde çalışıyor, Osmanlı-Türk kimliği, Alevilik-Bektaşılık konularında araştırmalar yapıyor, makaleler yazıyor.

İletişim Yayınları 2918 • Biyografi Dizisi 34

ISBN-13: 978-975-05-2945-0

© 2020 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2020, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN İrfan Eroğlu

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ERAY YILMAZ

Veli Yılmaz
(1950-1993)
Devrimci Gazeteci

Neyyire ve Hazal'a...

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	9
TEŞEKKÜR.....	11
Giriş	13
BİRİNCİ BÖLÜM	
Beş Bin Liralık Kitap (1950-1970)	17
İKİNCİ BÖLÜM	
Devrimci Gazeteci Yılmaz (1970-1980), THKO, Halkın Kurtuluşu ve TDKP.....	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
748 Yıl Cezaevi (1980-1991)	107
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
748 Gün Özgürlük	139
Sonuç.....	161
EKLER	
EK 1 Hazal Yılmaz'ın Kitabından	165
EK 2 Veli Yılmaz - Neyyire Özkan: Mektuplar	167
Ek 3 Semra Somersan'a Cevaplar	169
KAYNAKÇA.....	197
KAYNAKÇA.....	211

KISALTMALAR

CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
ÇKP	Çin Komünist Partisi
Dev-Yol	Devrimci Yol
DISK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DHKP-C	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
GMK	Geçici Merkez Komite
HK	Halkın Kurtuluşu
İKD	İlerici Kadınlar Derneği
İTİA	İktisadi Ticari İlimler Akademisi
MC	Milliyetçi Cephe
MDD	Milli Demokratik Devrim
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
MK	Merkez Komite
SBKP	Sovyetler Birliği Komünist Partisi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDKP	Türkiye Devrimci Komünist Partisi
THKO	Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TKİP	Türkiye Komünist İşçi Partisi
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TMGT	Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı
TÖB-DER	Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği

TÖS Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSİP Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
UDC Ulusal Demokratik Cephe
YDGD Yurtsever Devrimci Gençlik Derneği

TEŞEKKÜR

Bu kitabın hazırlıkları 2017 yılının bahar aylarında yengem Neyyire Özkan Yılmaz ile bir telefon konuşmasıyla başladı. Dayım Veli Yılmaz'ın hayat hikâyesini yazmak istediğimi söyledim. Akademik çalışmalarım yüksek lisans ve doktora tezimin tamamlanmasının ardından bir seviyeye gelmiş, artık kendimi bu işe hazır hissetmiştim. Neyyire'nin de teşviki ve yardımıyla hızla sözlü görüşmelere başladık. Daha çok yaz aylarında gerçekleştirdiğimiz sözlü görüşmelerle aralarında Veli Yılmaz ile yakın ilişkiler kurmuş, 1968 ve 1978 kuşağından birçok kişiyle görüşme imkânı elde ettim. Herkesten önce bu süreci benimle paylaşan, çalışmaya eleştirileriyle katkı yapan Neyyire'ye, sözlü görüşmelerle dönemi ve Yılmaz'ın hayatını ilkokul yıllarından itibaren, Şebinkarahisar çevresinde çok daha canlı bir biçimde kavramamı sağlayan Gökalp Eren, Polat Sabuncu, İsmail Şenyuva, Nâzım Bayata'ya; İstanbul ve Anadolu günlerinin tanıkları İhsan Çaralan ve Şükrü Üstündağ'a; yoldaşları, nükteli anlatımlarıyla Teoman Göral ve rahmetli Semih Orcan'a; Ali Cabbar ve Kutsi Demircan'a; mahpushaneden Mustafa Yıldırım Türk ve

Ahmet Bedri Balcı'ya; kadınlar çevresinden Nuran Ağırnaslı, Visal Cumalı, Seral Cumalı ve değerli eleştirileriyle aileye dikkat çeken Dürin Ababay'a; Amsterdam'da 1968 ruhuyla beni karşılayan ve ağırlayan Kenan Rıfki'ya; Köln'de görüştüğüm Yavuz Yıldırım Türk'e, Ercan Çınar Öztürk'e, sevgili kuzenim Hazal'a; kuramsal eleştiri ve tartışmalarıyla Timur Göral'a; İletişim Yayınları editörü, esaslı soru ve önerileriyle çalışmayı zenginleştiren üstat Tanıl Bora'ya ve İrfan Eroğlu'na teşekkür ederim.

Giriş

Bu kitap gençliğinin büyük bölümünü cezaevinde geçirmiş, işkenceler görmüş, açlık grevlerine katılmış, hukuksuzluğa direnmiş; ama her şeyden çok ömrünü devrime adanmış, dünyada 748 yıl ile en uzun süre hapis cezası almış bir devrimci gazetecinin, Şebinkarahisarlı hiç yaşlanmamış bir genç, Veli Yılmaz'ın yaşam öyküsünü anlatıyor. Her ne kadar nüfus cüzdanında 1953 yazsa da Veli, 1950'de Şebinkarahisar'a bağlı bir köyde, Ovacık'ta dünyaya gelmiş, ilk-orta, lise ve ilk devrimci eğitimini Şebinkarahisar'da tamamlamış, ardından geldiği İstanbul'da devrimci mücadeleye atılmış, 43 yıl süren genç yaşamı, 1993'te Beşiktaş vapur iskelesinde bir kalp krizi neticesinde noktalanmıştı. İstanbul'da yaşadığı yıllarda THKO çevresine girmiş, *Halkın Kurtuluşu* gazetesinin yazarlığını ve bir süre sonra yazı işleri müdürlüğünü yapmıştı. TDKP'nin üyelerinden, kurucularından ve yöneticilerinden olan Veli Yılmaz, 12 Eylül 1980 darbesiyle girdiği cezaevinden ancak 17 Nisan 1991'de çıkmış, verilen 748 yıl cezanın ardından –simgesel bir ifadeyle– 748 gün özgür yaşayabilmişti.

Kitabın Birinci Bölümü'nde, Veli Yılmaz'ın doğumu ve aile hikâyesi, ardından Şebinkarahisar anlatılıyor. Adını bir aile büyüğünden alan Veli, İstiklal Madalyası sahibi dedesi Şükrü Yılmaz'ın yanında yetişmiş, anlaşılan ondan gözü pekliği miras almıştı. Peki, nasıl olmuştu da Veli, Şebinkarahisar'da devrimci olmuş, kimlerden, nasıl etkilenmiş, bu küçük kasabada ne tür arkadaşlıklar kurmuş, ilk yazısını ne üzerine yazmıştı? Türkiye'nin 1960'larda yaşadığı siyasal çekişmeler, solun yükselişi, öğrenci eylemleri bu lise- li genci nasıl ve hangi kanallardan bu küçük kasabada etkilemişti? Bu dönemde dünyada yaşananlar, siyasal gelişmeler Türkiye'yi, Türkiye'de büyük kentlerde yaşanan siyasal gelişmeler Şebinkarahisar gibi kasabaları nasıl etkilemiş ve biçimlendirmişti? Kentlerle kasabalar arasındaki iletişim nasıl, hangi kanallardan kurulmuştu? Şebinkarahisar gibi ulaşım olanakları sınırlı bir kasabada siyaset nasıl ve hangi kanallardan biçimlenmişti? Bu bölümde, bu tür sorulara yanıtlar aranıyor.

İkinci Bölüm, Veli'nin artık örgütlü bir devrimci, Yılmaz adıyla bilindiği, İstanbul günlerine odaklanıyor. Devrimci yıllarında Yılmaz adını kullandığından bu bölümden itibaren Veli Yılmaz'dan, Yılmaz diye söz ediliyor. 1970 ve 1971 yıllarında, Yılmaz 12 Mart müdahalesi öncesi ve sonrasında nerede, kimlerle, nasıl bir hayat kurmuş, geldiği bu büyük şehirde devrimci çevreye nasıl dahil olmuş, İstanbul'da nelerle karşılaşmış, ne tür beklentilere girmiş, nasıl hayaller kurmuştu?

İkinci Bölüm'de, Yılmaz'ın 1970'lerdeki hayatı Halkın Kurtuluşu hareketi ve *Halkın Kurtuluşu (HK)* gazetesi ekseninde inceleniyor. 1970'ler, Türkiye sol hareketinin en çok kitleleştiği dönem olmuş, bu dönemde birçok sol hareket bölüne-parçalana ortaya çıkmış, bu örgütlerin yayınları içinde de *HK* en yüksek tirajlı gazetelerden biri olmuştu. *HK* ga-

zetesinin yayınlanmasında Yılmaz önemli bir aktör olmuştu, bu dönemde bütün hayatını *HK* ve devrimci mücadeleye adanmıştı. Burada, THKO'nun ortaya çıkışı, gelişimi, ardından 12 Mart'tan sonraki yaşam mücadelesi, *HK* ve *TDKP* üzerinde duruluyor, bu süreç, kuram, eylem ve örgütlenme yazılı kayıtlar, sözlü görüşmelerle karşılaştırılıp harmanlanarak kaleme alınıyor.

Bu yıllarda Yılmaz giderek profesyonelleşiyor, yeniyetmeliğini üzerinden atıyor, devrimci mücadeleyi kavriyordu. Hemen her yeni sayı Yılmaz'ın devrimci gazeteci kimliğini pekiştiriyordu. Yılmaz, 1980 öncesinde Neyyire Özkan ile tanışıp hayatını birleştiriyordu. Bu bölümün temel sorunları arasında THKO-*HK*-*TDKP* çizgisini saptamak ve tanımlamak, devrimci gazeteciliği ifade etmek, Neyyire-Yılmaz ilişkisi üzerinde sınırlı bir biçimde *HK* çevresinde kadın meselesini tartışmak yer alıyor. Bu dönem 12 Eylül darbesi ile bir bakıma sol cereyanların komaya sokulmasıyla son buluyor. Bu bölümü sona erdiren 12 Eylül rejimi ile Yılmaz yargılanmış ve bir gazetecinin dünya çapında en uzun cezaya çarptırıldığı askerî yargı ile karşı karşıya kalmış, neticede 748 yıl hapis cezası almıştı.

Üçüncü Bölüm'de görülüyor ki Yılmaz, 1980'ler boyunca, yüzlerce-binlerce siyasi mahkûm gibi, çeşitli cezaevlerinde ağır koşullarda geçirmiştir. Hikâyesi binlerce devrimcinin hikâyesinden biri olmuştur. Beşi askerî cezaevi olmak üzere toplam yedi ayrı hapishanede kalmış, birçok açlık grevine katılmış ve direnmişti. Veli Yılmaz 1991'de, simgesel bir anlatımla, 748 yıllık cezasını ikmal edip hapisten çıkmıştı. Ancak 1993'e kadar, yine simgesel bir ifadeyle, 748 gün özgür yaşayabildi.

Bu bölümde Yılmaz'ın uzun hapishane yılları ve direnişi anlatılıyor. Yılmaz'ın 1980'li yıllarda mahkeme sürecinde yaptığı savunmalar, yazdığı dilekçeler bir bakıma kişisel

yazarlık sürecini de başlatmıştı. Özellikle 1987’de yazdığı, daha sonra kitaplaşan *Dilekçe*, yazarlık kariyerinde bir dönüm noktası sayılır. *Dilekçe* ve ardından yayınlanan kitabıyla Yılmaz, siyasal görüşlerini, hukuk, devlet, demokrasi, özgür basın, düşünce özgürlüğü gibi meseleleri devrim inancını merkeze koyduğu argümanlar ve sınıfsal eleştiriyle değerlendiriyordu. Bu bölümde hapisane süreciyle birlikte Yılmaz’ın kişisel yazarlığı da gündeme geliyor, söz konusu *Dilekçe* ve ardından yayınladığı kitaplarında yer alan düşünceleri ifade ediyor.

Dördüncü Bölüm, 748 günlük özgür hayatını konu alıyor, Veli Yılmaz’ın hapisten çıktıktan sonra gerçekleştirdiği faaliyetleri, makaleleri ve kitapları üzerinde duruluyor. Devrim idealleri bağlamında Yılmaz’ın siyasal düşüncesi inceleniyor ve Sonuç’la birlikte, devrimci gazetecilik çerçevesinde şu soru soruluyor: Veli Yılmaz kimdi?

**Beş Bin Liralık Kitap
(1950-1970)**

1950 yılında doğan Veli, lise eğitimini 1970'te tamamlamış, aynı yıl üniversitede okumak üzere İstanbul'a gitmişti. İlk deneyimlerini, devrimci eğilimlerini ve düşüncelerini lise yıllarında kazanmıştı. İlkokul yıllarından itibaren okumaya meraklıydı, lise boyunca siyaseti yakından takip etmişti. Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) üyesi öğretmenlerin de bulunduğu bir çevrede eğitimini sürdürmüştü. Dedesinin verdiği destek, kendi iradesiyle geleceğini biçimlendirmesinde ağırlıklı bir rol oynamıştı. 1960'ların siyasal atmosferi, kentlerdeki siyasal gelişme ve düşüncelerin hızla Şebinkarahisar gibi kasabaları etkilemesi, kasabalara kitabın, gazetenin, TÖS gibi meslek örgütlerinin girmesi, sol içi tartışmalar Veli'yi bu dönemde şekillendiren etmenlerdi.

Aşağıda öncelikle tarihsel altyapıyı anımsamak için kısaca 1960-1970 yıllarında yükselen sol siyaset ve bu siyasetin öne çıkan oyuncuları üzerinde duracağız. Ardından Veli'nin ailesine ve ilkokul yıllarına değineceğiz. Veli Yılmaz'ın karakterinin biçimlendiği Şebinkarahisar Lisesi ve çevresine odaklanıp, lise çevresinde meydana gelen siyasal kutuplaş-

mayı ele alacağız. Bu bölüm, Veli'nin nasıl devrimci olduğunu, ülke siyasetinin bu küçük kasabaya nasıl yansındığını izleyerek yanıt vermeyi amaçlıyor.

Türkiye’de sol: Kısa bir panorama

1960’larda kavramın en geniş tanımıyla sol siyaset, çeşitli örgütler, yazarlar ve liderlerle, çeşitli dergi, kitap ve çevirilerle kayda değer bir birikim elde etmiştir. 1970’ler söz konusu birikimin giderek kitleselleştiği bir dönemdir. 1960’larda solun yükselişinde 1961 Anayasası’nın getirdiği özgürlükçü ortam içinde Köy Enstitülü yazarlardan Yaşar Kemal’e, İkinci Yeni akımından toplumcu şairlere, Lutfi Akad’dan Yılmaz Güney’e, Çetin Altan’dan Aziz Nesin’e uzanan geniş edebî ve fikrî tartışmalar ile birlikte yeni edebiyat, yeni sinema ve şehirleşmenin büyük payı olmuştur.¹ Bu iç gelişmelerin yanı sıra, dünyada sol çevrelerde görülen anti-Amerikancı söylem, küresel hegemonyayı eline geçirmek isteyen Amerika’ya karşı Vietnam’daki direniş, Küba’daki devrimci başarılar yeni bir sol siyaset arayışının yaygınlaşmasını sağlayan evrensel unsurlardı.

Türkiye’de 1960’ların ortalarından itibaren ve özellikle Ecevit ile 1970’lerde ortanın soluna yönelen CHP bir yana, sosyalist solda görülen üç belirleyici akım vardı: 1. Doğan Avcıoğlu önderliğinde şekillenen Yön-Devrim hareketi, 2. Türkiye İşçi Partisi (TİP), 3. Mihri Belli ve çevresinin Milli Demokratik Devrim (MDD) tezi çerçevesinde yürüttüğü hareket.

Bu üç hareket, gelişen ve çeşitlenen dünya sosyalist hareketlerinin tartışmalarına katılmış, ülke tahlili, devrimin nasıl yapılabileceği, devrime hangi sınıfsal ittifaklarla gidilebi-

1 Tanıl Bora, *Cereyanlar, Türkiye’de Siyasi İdeolojiler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, 3. baskı, s. 595-598.

leceği gibi tartışmalar yaşamıştı.² Bu üç sol akım, 1960'ların sonunda kendi arasında bir krize sürüklenip birbirlerine kapılarını kapatınca genç radikallerin uğrak yeri olmaktan da uzaklaştı. 1960'ların sonunda yeni bir sol kuşak ortaya çıkmış ve çeşitli tiplerde ve büyüklüklerde kendi örgütlerini meydana getirerek silahlı mücadele yoluna sapmışlardı.

Doğan Avcıoğlu önderliğinde biçimlenen Yön-Devrim hareketi, ismini 1960-1971 arasında birbirini takip ederek yayınlanan dergilerden alıyordu. 1960'larda Türk sol hareketi içinde sosyalizmi tanıtp tartışmaya açması belki de en önce dikkat çekilmesi gereken özelliğidir. Yön-Devrim, rejimden kaynaklı iktisadi sorunlara işaret eder. Kürt meselesinin daha ayrıntılı bir biçimde ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Kurulu düzene getirdiği eleştiriler gibi birçok sorunsalı gündeme getirmiş, tartışmalar başlatmıştır.³ Bu yanılarıyla büyük bir değeri olduğu ifade edilmelidir. Bununla birlikte, sol hareketler içindeki tartışmalarda öne çıkan görüşleri de meydana getirdi. Özellikle devrim ve devrimci yöntem üzerine 1960'ların sonuna doğru görülecek ve soldaki ayrışmaların temelini oluşturacak şu görüşleri ileri sürdü: 1. Ülkenin tahlili neticesinde işçi sınıfı nicelik ve nitelikçe devrimci mücadele için yetersizdir. 2. Devrimci yöntem, asker-sivil aydınların anlatımı için kullanılan zinde güçlerin müdahalesi biçiminde olabilir. Böylece sosyalist bir iktidar mücadelesi için işçi sınıfının yetersiz olduğu öne sürülerek sınıf mücadelesini bir kenara bırakmayı öneriyordu. Asker-sivil

2 Dünnyadaki sol hareketler ve devrim stratejileri tartışmaları için bkz. Mustafa Şener, "Türkiye Sol Hareketinde İktidar Stratejisi Tartışmaları: 1961-1971", yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, SBE, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, ABD, 2006.

3 Kürt meselesi ile ilgili şu makaleler dikkat çekicidir: Avcıoğlu, D., "Kürt Meselesi", *Yön*, 16 Aralık 1966, s. 194; Avcıoğlu, *Rejim*, s. 312-313; Avcıoğlu, "Kürt Devleti mi?", *Devrim*, 21 Nisan 1970, s. 27; Avcıoğlu, *Rejim*, s. 316-318; Doğan Avcıoğlu, "Siirt Olayı", *Devrim*, 12 Mayıs 1970, s. 30; Avcıoğlu, *Rejim*, s. 319-321.

aydınlardan meydana gelen ve devrimci bir müdahale yapacağı beklenen zinde güçlerin gölgesinde ve cunta beklentisi içinde toplumu edilgen gören bir anlayışla sosyalizm beklentisi kuruldu.⁴

İkinci sıraya konabilecek, 1962'de genel başkan seçilen Mehmet Ali Aybar önderliğinde kimlik kazanan TİP, ülkede sosyalist hareketin yayılmasında, bilinmesinde önemli bir adım sayılmalıdır. Ülke tarihinde ilk defa sosyalist bir parti TBMM'de temsil edilmiş, tüm sol hareketlerin buluşma noktası olmuştu. TİP, 1961 Anayasası'nın olanakları içinde, emekçilere ve işçi sınıfına yaslanan sosyalist bir partinin seçimler kanalıyla, demokratik bir mücadeleyle iktidar olabileceğine inanmıştı. Ancak 1960'ların sonuna doğru parti içinde iktidar mücadelesi başlamıştı. Sosyalizm üzerine yapılan tartışmalar, partiden tasfiyeler, liderlik mücadelesi TİP'i zayıflattı. 1969 seçimlerinde partinin oy oranı düştü, milletvekili sayısı azaldı. Bu durum radikal gençlerin yasal mücadeleyi küçümseyerek partiden kopmalarına ve sosyalist bir iktidar için farklı yöntemler aramalarına sebebiyet vermişti.⁵

Üçüncü akımı ise Milli Demokratik Devrim (MDD) tezini savunan kesim oluşturuyordu. Bu tezi meydana getirip savunan Mihri Belli, 1940'larda TKP Merkez Komitesi'ne girmiş ve harekete canlılık getirmiş genç üyelere biriydi.⁶ 1940 ve 1950'lerde hapis yatmış, dirençli tutumu nedeniyle sosyalist çevrelerde saygınlık kazanmıştı. Mihri Belli, özel-

4 Yön-Devrim hareketinin ayrıntılı bir değerlendirmesi için bkz. Atılhan, *Yön-Devrim Hareketi*, TÜSTAV, İstanbul, 2002.

5 TİP için başlıca şu yayınlara bakılmalıdır: Artun Ünsal, *Umuttan Yalnızlığa Türkiye İşçi Partisi (1961-1971)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2002; Mehmet Ali Aybar, *Neden Sosyalizm?*, BDS Yayınları, 4. baskı; M. Ali Aybar, *TİP Tarihi 3*, BDS Yayınları, 1988; Sadun Aren, *Puslu Camın Arkasından*, İmge Yayınları, Ankara, 2006.

6 Belli'nin hayat hikâyesi için bkz. Mihri Belli, *Mihri Belli'nin Anıları*, *İnsanlar Tamamı*, Doğan Kitap, İstanbul, 1999, c.1-2, 2. baskı.

likle 1960'ların sonunda anti-emperyalist vurgu ve eylemci yanıyla öğrenci liderlerini etrafında topladı; ancak 1970 ve 1971'de solun radikalleşmesi, silahlı mücadele etrafında yeni örgütlerin ortaya çıkmasıyla etkisini kaybetti. MDD, aşamalı devrim modelini öneriyordu. Belli'ye göre, Türkiye emperyalist ülkeler tarafından sömürülen geri, Doğulu veya Güneyli, henüz tam anlamıyla kapitalistleşmemiş bir tarım ülkesiydi. Türkiye'de bu durumda egemen sınıflar, emperyalistlerle birlikte, onların işbirlikçileri ve feodal mütegalibeden oluşuyordu. Bu halde, bu zorba egemen güçlere karşı işçi sınıfının ve emekçi hareketin zayıf olması dolayısıyla zinde güçlerin liderliğinde "Milli Cephe" meydana getirilmeli, bu cephenin öncelikli işi de, Milli Devrim ve ardından Sosyalist Devrim olmalıydı. Belli'ye göre, bu sıralama materyalist yorumu göre tarihin değişmez bir kanunuydu.⁷

Sonuç itibariyle, Türkiye sosyalist solunun bu üç akımına bakıldığında bazı çıkarımlar yapmak mümkün görünüyor. Her üç hareket, ülkenin genel tahlilinin ardından devrimci yöntemlerini saptamış veya devrimci yöntemleri onları bu tahlillere yöneltmişti. Aybar, ülkede yeterli ve olgun bir işçi sınıfının varlığına dayanarak demokratik yollardan iktidara gelinebileceğine inanmıştı. Aybar'a göre, Türkiye'de 1961 Anayasası ile mücadele gerçekleştirilebilir, seçim yoluyla sosyalizm kurulabilirdi. Bu mücadelede en büyük destek veya itici güç işçi sınıfı olmalı, işçi sınıfı partinin gayretli ve sabırlı çalışmasıyla kazanılmalıydı. Doğan Avcıoğlu ve Mihri Belli ise Aybar ve TİP'in ülkenin toplumsal-siyasal tahliline karşı çıkmış, yeterli ve güçlü bir işçi sınıfı olmadığını, Anayasa güvencesi veya sınıf desteğiyle sosyalizmin kurulamayacağını düşünmüşlerdi. Onlara göre, devrimci yön-

7 Belli'ye göre bu aşamalı tarih anlayışı dışında doğrudan sosyalizmden söz edenler, "bize toplumların devrim yolunu aşamalardan geçerek izlediklerini öğreten bilimsel sosyalizmden de habersiz sol gevezeden başka bir şey değildir." Mihri Belli, *Milli Demokratik Devrim*, Aydınlık Yayınları, s. 31.

temin dayanması gereken topluluk zinde kuvvetler yani asker-sivil bürokrasi ve aydınlar olmalıydı.

Bu üç hareket de nihai hedefe ulaşamamış; ancak sol siyaset adına bir taraftan hatırı sayılır bir yazılı birikim, tartışma, kitleselleşme meydana getirmişti. Bir diğer miras ise liderler arasındaki sekter mücadele, hizipçilik, bir türlü olunlaşamayan tartışma kültürünün, örgütlerin esnek olmayışı gibi olumsuz gelenektir. Bu nedenlerle sol siyaset bir krize sürüklenmiş ve askerî darbelere etkili bir biçimde karşı koyamamış, sadece maruz kalmıştı. Her üç akımın örgütlerle, yazarlarla, basın-yayın hareketleriyle, sol bir yazılı birikim meydana getirmekle sürdürdükleri gayretleri solun Türkiye’de giderek tanınmasına, lise düzeyinde dahi gençler arasında taraftar bulmasına imkân sağlamıştı. Bu imkândan Veli’nin doğup yeniyetmeliğini geçireceği Şebinkarahisar da nasibini alacaktı.

Şebinkarahisar’da iftiharlık öğrenci

Veli deyince ilk aklıma gelen doğum tarihi ile ilgili tartışmadır. Veli’nin doğum tarihi 1953. Ama nerede doğum tarihi gündeme gelse, “1953 yazıyor ama ben 1950 doğumluyum,” derdi. Çünkü bizler gibi 1947-50 doğumlular arasında çocuk muamelesi göreceğini düşünürdü herhalde. Gerçi cüssesi birçoğumuzdan iri yarıydı o zaman bile. Böyle bir doğum tarihi tartışması, Veli ile dalga geçme nedeni bile olmuştur. Ama o, 1950 doğumlu olmayı hatta daha büyük olmayı isterdi. Çünkü okula geldiği zaman artık ‘68 kuşağının rüzgârının da arkasının kesildiği bir döneme rastlıyordu. Veli’nin gelişine baktığımızda liseden devrimci olarak gelenlendendi. Oysa mesela benim yaşında olanlar lisede devrimciliği görmemişlerdir. Yaptıkları en çok “Kıbrıs Türk’tür Türk Kalacak” gibi sloganların atıldığı Kıb-

rıs mitinglerine katılmaktır. Bu mitinglerde öğrendikleri ile daha sonra devrim ve sosyalizm sloganları atan kortejleri oluşturmuşlardır. Yani bir geçiş dönemidir ve bu geçiş döneminin belki birinci aşaması dediğimiz '68 kuşağı olarak da temsil edilen dönemin son temsilcilerindendir Veli. O bakımdan okula devrim ve sosyalizm birikimiyle gelmiştir ve bu birikimiyle de gelir gelmez belki de yıllardır mücadeleye içinde olan insanlarla yakınlık kurarak onların içine katılmıştır. Bir yandan hazır gelmiş ve devrimci bir çalışmanın içine girmiş olması bir yandan yabancılaşmaktan buraya katılmış olması onun için de kolaylık sağlamıştır diyebilirim.⁸

Aslında Veli, kendisinin söylediği gibi 1950'de, Sivas'tan ayrılıp Giresun'a bağlanan Şebinkarahisar Ovacık'ta, susuz bir Alevi köyünde doğdu. Ona büyük dedesinin ismi verildi. Dedesinin babası Veli, bu köye bir yerlerden gelmiş, anlaşılan köyün Alevi babalarından olmuş, bu köye yerleşmiş ve evlenmişti. Bu köyün nasıl kurulduğuna dair elimizde yeterli bilgi ve belge yok. Ovacık, üzerinde sebze meyve yetişmeyen, suyu kıt, taşlı tarlası çok, sıradan bir Alevi köyüdür.

Veli'nin yanında yetişeceği, ilk-orta ve lise hayatını birlikte geçireceği dedesi Şükrü, sert mizaçlı biriydi. İstiklal Madalyası sahibi, Birinci Cihan Harbi'nin ardından Milli Mücadele'ye katılmış, İsmet İnönü'nün ulaşı olmuştur. Cihan Harbi yıllarında trajik Ermeni tehcirine tanıklık etmişti. Nihayet köye döndüğünde kendi ailesi içinde Şükrü Ağa olmuş, Ovacık'ta tarlalar satın almış, Şebinkarahisar'da önce celepçilik yapmış, ardından kıraathane ve nihayet bir bakkal işletmiş, askerlikten sonra işleri yoluna koymuştu. Şükrü'nün tek çocuğu Ahmet, Veli'nin babasıdır. Ahmet'in beş çocuğu olmuştur: Büyükten küçüğe Hasan, Firdevs, Veli, Sefa ve Esmey.

8 "Devrim yolunda bir gazeteci: Veli Yılmaz", İhsan Çaralan ile röportaj, *Evrensel*, 22 Temmuz 2016; <https://www.evrensel.net>, (Erişim: 2 Şubat 2017).